

NÄR SKOLA KRIGEN UPPHÖRA ?

NÄR SKOLA ALLA ÄLDRINGAR FÅ MER
ÄN LIVETS NÖDTORET ?

NÄR FÅ KVINNOR-
NA BOSTRÄTT ?

NÄR FÅ ALLA BARN SKYDD AF?
BÅDE FÄRER MÖDRAR OCH SAMHÄLLE

NÄR SKALL MAN BÖRJA TÄNKA PÅ EN
LUSTREFRAMTID FÖR ANKORNA ?

HUR LÄNGE SKOLA HYROR
TAGA 1/3 AF INKOMSTERNA ?

NÄR SKALL BARN-
ARBETET UPPHÖRA? NÄR SKALL MAN ISÄLLET GIVVA
UTBILDNING AT ALLA BARN ?

HUR LÄNGE SKOLA SVÄLT-
LÖNERNA FORTFARA ?

MORGONBRIS
JULNUMMER • 15 ÖRE

TIDNING FÖR DEN
SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(8:de årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1912, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 12 December</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halv: och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktör: Anna Lindhagen.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1912</p>
---------------------------	--	---	--	--------------------

JUL.

I.

*Nu hurtig bjällersång ur skogen klingar
och unga hästars manar vagga käckt
när färdens brådska deras ben bevingar
i morgontimmans gryningsljusa väkt.*

*Hej, undan går det! Köldens bitt nu tvingar
var bondes dräng att hålla tömmen sträckt
och snart ur skogen sista släden svingar
mot bygdens hus, som vinterns drivor täckt.*

*Se, kyrkan tronar mäktig över husen
och spiran tecknar sig mot luft, som frusen
bär ut kring världen stapelklockans ljud.*

*Snart skymta bakom kyrkofönstren ljusen
och mäktigt tonar genom orgelbrusen
den gamla hymnen: »Ära vare Gud!»*

II.

*Inunder kyrkotak, som väldigt sänker
sin kupa över böjda nackars rad,
nu prästen helgens höga text betänker
och läser högt från några skrivna blad.*

*om himlens gud, som mänskosläktet skänker
den rika skatt, som gör var dödlig glad,
om stjärnan, som på åsnestallet blänker
och bjuder himlens frid kring land och stad.*

*Han läser om att alla äro bröder,
att julens bud från norr till söder
skall bringa frid och dämpa stridens dån.*

*Men mitt i kristenheten kriget glöder
och emot folk, vars sista kraft förblöder,
är prästens vackra tal ett bittert hån,*

GUSTAV ÅSTRÖM.

Att tillskriva det allas krig mot alla, som vårt sekel proklamerat, vår tids industriella framsteg är att göra som en människa, som i sin okunnighet om orsakerna till regn tillskriver det offer hon nyss offrat framför sin avgud, en sådan verkan. För industriella framsteg liksom för varje annan seger över naturen äro inbördes hjälp och nära samfärdsel säkerligen, liksom de fordom varit det, mycket fördelaktigare än inbördes kamp.

Dock är det särskilt på det etiska området, som inbördes-hjälp-principens betydelse fullt framträder. Att inbördes hjälp är den verkliga grundvalen för våra etiska begrepp synes tydligt nog. Men vilka åsikterna om inbördes-hjälp-känslans eller -instinktens första ursprung må vara — varesig det till-

skrives en biologisk eller en övernaturlig orsak — måste vi spåra dess tillvaro så långt tillbaka som på de lägsta stadierna av djurriket; och från dessa stadier kunna vi följa dess oavbrutna utveckling i dess motsättning till ett antal stridiga makter genom alla mänskliga kulturgrader in i närvarande tid. Även de nya religioner, som tid efter annan uppstått — alltid på tider, då inbördes-hjälp-principen råkat i förfall i österns teokratier och despotier eller vid romarväldets sjunkande — hava bekräftat denna princip. De funno sina första anhängare bland de ringa, i samhällets lägsta, mest förtrampade lager, där inbördes-hjälp-principen är det dagliga livets nödvändiga grundval.

(Ur »Inbördes hjälp» av Krapotkin.)

MARIA I ROSENGÅRD
Av Stefan Lochner (1400-talet).

Från kvinnorörelsens barndom i Hellas.

Liksom nästan alla nutidens stora frihetssträvanden har kvinnorörelsen icke sitt ursprung i nutiden. Den ej blott uppstod utan hade redan hunnit långt nog i antiken, innan den där avtynade för att sedan efter 1 å 2 årtusendens vila återuppstå och fortsätta sin avbrutna väg.

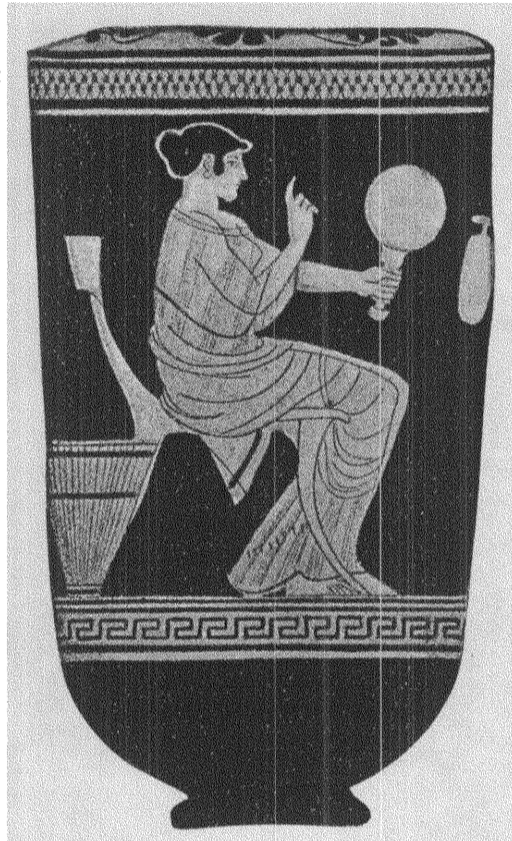
I Hellas, kvinnofrågans uppkomstland, kan man skönja en brytning mellan två olika betraktelse- och behandlingsätt från männens sida gent emot kvinnan. Å ena sidan voro hellenerna ett ariskt folk, släkt med oss och våra germanska stamfränder, bland vilka ju kvinnan ända sedan den grå forntiden stått jämförelsevis hedrad och fri. Å andra sidan bodde hellenerna i Europas sydöstra hörn och kunde därför ej undgå att taga intryck av den rådande syd- och österländska uppfattningen om kvinnan. Enligt denna var hon ej endast långt underlägsen mannen utan borde ock i möjligaste mån hållas avstängd från fritt umgänge med andra män än sin husbonde. Naturligtvis var det dock endast bland de mer välbärgade klasserna som denna avstängning lät sig genomföras; hos de fattiga förde det hårda förvärvsarbetet nödvändigt könen tillsammans. Även kan man hos grekerna finna tydliga spår till den kända och allmänna företeelsen, att kvinnan hos jordbrukande folk innehar en bättre och mer aktad ställning än hos industrialierade.

Därmed stämmer det, att i äldre tider, då hellenerna huvudsakligen levde av jordbruk, kvinnan synes ha åtnjutit både stor frihet och stort inflytande. Detta förklarar återigen det märkliga förhållandet, att i Hellas' mest konservativa storstat, Sparta, kvinnorna voro långt mindre undertryckta, långt mindre »kvinnliga» i den gamla halvt förklenliga meningen än i den liberala, demokratiska storstaten Athen. Ty just för att Sparta med så utomordentlig seghet bibehöll den gamla jordbrukskulturen och de gamla samhällsformerna, behöll också kvinnan sin forntida ställning med dess nog så hårda plikter men ock med dess friheter.

Den spartanska uppfostran med all dese stränghet var gemensam för gossar och flickor. Redan vid sju års ålder togos även flickorna från föräldrarna. Ty i Sparta var staten till den grad allt, att t. o. m. de urgamla familjebanden måste brytas; ingen familjepolitik tåldes. Flickorna fingo alltså samma hårdande gymnastiska utbildning som gossarna, ehuru en med hänsyn till deras svagare kropp något mindre hårdhänt. De sluppo t. ex. att liksom gossarna en gång om året piskas offentligt.

Denna friluftsuppfostran med dess starka kroppsrörelse hade högst förmånliga följder ej blott för staten utan ock för kvinnorna själva. Då de voro delaktiga av de främsta mannadygderna, friskhet och kraft, kunde de ock i stor

utsträckning behandlas lika aktningsfullt som männen och röra sig lika fritt som de. Vidare — att icke säga framför allt — visade sig den spartanska uppfostran ytterst gynnsam för utseendet. Spartanskorna ansågos allmänt för de skönaste kvinnorna i Hellas. Å andra sidan tog även hos dessa stolta ras-kvinnor i provningens stund det alltför kvinnliga ut sin rätt. När fienden en gång stod utanför Spartas portar, är det historieskrivarens sorgliga plikt att om-

GREKISK KVINNA VID SIN TOILETT.

tala, att spartanskorna skreko lika friskt som trots några blyga och späda ungdomer, vilka aldrig gjort en gymnastikrörelse!

* * *

I Athen, dit den nya tiden släpptes in lika fort och villigt som den envist utestängdes i Sparta, blev kvinnans ställning en helt annan än där. Även Hellas hade sitt kapitalistiskt industriella genombrott, och detta slog mycket radikalt igenom i Athen. Vidare hade athenarna genom sin stora och vidsträckt handel kommit i nära förbindelser med Österns länder och tydligen tagit intryck av där rådande plägseder och uppfattningar ifråga om kvinnans ställning.

Visserligen höllos ej athenkorna inspärade så som de österländska kvinnorna, de voro icke förbjudna att obeslöjade röra sig ute och än mindre mishandlades de. Man har t. o. m. anledning tro, att de fingo gå på teatern, vilket då för tiden var en, visserligen föga påkostande, akt av religiositet. Vid religiösa fester fingo de överhuvud framträda offentligt. Men likväl intogo de i stort sett ställningen av en underordnad och avskild klass.

Naturligtvis hade de icke rösträtt. Athenarna voro visserligen ivriga demokrater men endast för egen del. De hade ingen lust att utsträcka demokratin, d. v. s. medborgarrättens förmåner till vare sig slavar, främlingar eller kvinnor. Än värre ur kvinnlig synpunkt var likväl, att de atheniske männen ej hade något större behov av andligt umgänge med kvinnor ens i det enskilda livet. Kärleken spelar en för oss förvånande roll i den atheniska diktningen under dess blomstringstid (i Hellas' äldre litteratur var det annorlunda). Själarnas sympati, svärmeriet för en skön kropp som spegel av en skön själ, allt sådant förefanns mestadels endast mellan män och män. För kvinnan kände athenaren blott kroppslig lust och för sin hustru därutöver måhända den tillgivenhet, som ägnas en god hustru. Äktenskapen ingingos tidigt — ofta var bruden blott 15 år — och bestämdes av föräldrarna.

Hur litet athenaren än själv bekymrade sig om äktenskaplig trohet, höll hon mycket strängt på familjens helgd, vad kvinnan angick; äktenskapets hela anordning var inriktad på barnens uppfostran och familjeförmögenhetens förvaltning. Det var för att kvinnan skulle få helt ägna sig däråt, som hon hölls så avstängd från männen. Hon fick ingen intellektuell uppfostran utöver det allra nödvändigaste för att desto ostördare kunna syssla med barnens och hushållets skötsel. Hon hölls avstängd från sällskapligt umgänge med män för att hennes trohet skulle dess säkrare garanteras. De själens fester, de intellektuella gästbud, som skynta i den atheniska litteraturen — de voro naturligtvis även på den tiden och i den staden undantag — och som giva den nutida läsaren en tjusning mer betagande än kanske någon annan bild ur historien, i dessa fick kvinnan endast deltaga som hyrd danserska eller flöjtblåserska.

Emellertid funno de goda athenarna, att det mål de i sin vishet ville vinna genom att behandla kvinnan så, alldeles icke vanns. Tvärtom. Med den kvinnliga sedligheten vart det allt annat än väl beställt, historier om äktenskapliga snedsprång hörde till ordningen för dagen. Ej nog därmed. I skrifter från denna tid klagas det ofta över den lust för dryckenskap som yppade sig hos kvinnor av fullt god och anständig familj.

* * *

Emellertid finns det tecken som antyda, att de atheniska kvinnorna själva reagerade mot den livsställning, i vilken man velat binda dem. I Athen hör man för första gången inom den europeiska kulturvärlden talas om en kvinnofråga, om en politisk riktning, som på sitt program satte kvinnans frigörelse. Likväl ha vi så gott som inga direkta vittnesbörd om en sådan rörelse bland kvin-

norna själva. Vi kunna ej nämna någon viss kvinna som däri spelat en ledande roll, vi äga icke en rad författad av en athenska från denna tid, än mindre något uttalande om kvinnornas krav av en kvinna. Det enda vi känna om denna spirande kvinnorörelse är dess spegling i några upplyste mäns sinnen.

Det egendomliga är därvid, att det ingalunda var de demokratiska, de radikala männen, som behjärtade kvinnornas sak. Den store folkledaren Perikles hade själv verkligen behov av andligt umgänge med en kvinna. Men det är dock i hans mun — kanske med orätt, det är möjligt — som det berömda ordet lagts, att en kvinna är dess bättre, ju mindre det talas om henne. Nej, det var de konservativa, de aristokratiska sinnade männen, som förde kvinnans talan. Så hade också athenarna en rad konservativa kulturbärare, som även den argaste demokrat måste betrakta med avundsam vördnad.

Detta konservativa frisinne ifråga om kvinnan sammanhänger troligen därmed, att det konservativa partiet i stor utsträckning stödde sig på bönderna, vilka sannolikt behandlade sina kvinnor på ett förståndigare sätt än stadsborna och därför även hade mer glädje av dem. Dessutom hade det konservativa partiet i Athen en stark förkärlek för Sparta, där som nämnts kvinnorna voro långt friare ställda.

Det är särskilt två store athenare, som gjort kvinnans frihetskrav till sitt. Den ene är Hellas' störste tänkare Platon. I sin *Stat*, det starkt socialistiskt färgade framtidssamhälle han uppställer som en ideell motsättning mot samtidens förvirring, tilldelar han kvinnan den mest fullkomliga frihet och likställdhet med mannen. Hon skall ej blott få lika stort inflytande som han på statsärendena, ej blott lika stor eller lika liten rätt till alla ämbeten. Hon skall överhuvud ha tillträde till alla mannens yrken och arbetsfält. T. o. m. krigstjänst skall hon få förrätta. Så anser också Platon familjen som en hinderlig institution, vilken bör avskaffas. En rätt egenartad konservatism som man ser!

Den andre kvinnornas riddare var en man av helt annan art — Hellas' störste lustspelsförfattare Aristophanes. Medan Platon visserligen kunde skämta i en grad som skulle låtit en nutida filosof te sig såsom en ganska misstänkt figur, men samtidigt var högst logisk, allvarlig och vördsam mot livets ideella makter, så var Aristophanes återigen den mest uppsluppne, vanvördige och hänsynslöse skämtare som världen väl skådat. Stadens höge fäder och vördiga institutioner, Olympens alla gudar, allt vad människorna hålla heligt och dyrt vänder han upp och ned på under åskådarnas obarmhärtiga skratt. Mustigheten i hans språk kommer Landsortsbohème att synas som en söndagskolebok vid sidan av hans dramer. De lärde tyskarne stå, när de skola översätta honom, i ett förfärligt dilemma mellan vördnaden för

antiken och vördnaden för dygden; glädjande att omtala segrar dock i regeln den sistnämnda.

* * *

Bland Aristophanes' elva bevarade dramer är det tre, där kvinnor spela huvudrollen. I två av dem låter han kvinnorna gripa statsvagnens tyglar, när männen hålla på att köra den i diket. I ett av dessa, *Kvinnoriksdagen*, låter han kvinnorna införa socialismen, då männens privatkapitalistiska system tydligen fört staten rakt mot fördärvet. Resultatet blir utmärkt. Hos Aristophanes liksom hos Platon se vi alltså kravet på kvinnans frigörelse förmåla sig med en tydligt socialistisk samhällssyn.

I ett annat lustspel, *Lysistrata*, måste kvinnorna ingripa av ett annat skäl. Den athenska demokratin, egenartad i många avseenden, var bl. a. ytterst krigslysten,

KVINNOSTATY. Athen.

särskilt gentemot Sparta, den farligaste medtävlaren om makten, och hade till sist lyckats åvägbringa ett krig mot denna stat, som hotade Athen självt med undergång. När då intet annat hjälpte, fann Aristophanes på att — blott i dikten tyvärr — mobilisera kvinnorna till krig mot kriget.

När stycket börjar, samlar sig några kvinnor från olika trakter av Hellas tidigt i morgongryningen på en ensam plats i Athen. En spartanska uppträder bland andra och väcker athensornas kvinnliga avund för sin skönhet; de känna på hennes runda former, som man känner på ett slaktdjur, klagar hon själv. Athenskan Lysistrata för ordet. Hon framhåller, hur många lidanden kriget tillskyndar kvinnorna genom männens frånvaro. Allmänt instämmande. Viljen I alltså ha fred? Ja, ja! Nå, det finns ett medel, endast ett: att tills vidare avstå från — den äkta sängen. Ett slags strejk alltså. Men medlet mötes ej alls med bifall. Nej, nej, ropa kvinnorna,

hellre krig! Hela företaget håller på att gå om intet. Men lyckligtvis är spartanskan ståndaktig, och så antages till sist Lysistratas förslag att kvinnorna skola övergiva sina herrar och — så vackert klädda och så skönt utstyrda som möjligt — hålla sig på ett lämpligt lockande avstånd, tills männen snällt gjort fred.

De främmande kvinnorna bege sig till sina hemorter för att där genomföra strejkbeslutet. Athensborna åter besätta Akropolis, den högt belägna borgen i Athen. En skara män försöker storma den men avvisas med lämpliga handgripliga medel. Snart infinner sig också en övergiven man, som börjar underhandla. Han vill ej lova sluta kriget ännu men han undrar om ej hans hustru ville titta hem ett litet slag — bara ett litet slag. Han försäkrar henne, att hon aldrig varit så vacker. Men förgäves.

Hon leker med honom efter alla konstens regler, lovar halvt men sviker i det avgörande ögonblicket. Då för han fram sin lilla son, som icke kan säga mer än (som det heter på grekiska) »Mammia, Mammia, Mammia». Modern rörs, lyfter upp barnet och ger det di men sviker ej sina kamrater.

Dock alla äro ej så pålitliga. En ber Lysistrata att få gå hem för att hindra motten äta upp den nya ull hon köpt. En annan har lagt ut fint lin på bleke och vill nu se till att det ej förstöres. Båda skola genast återvända! En tredje försäkrar, att hon råkat i intressanta omständigheter. Men dessa upplösa sig vid närmare undersökning i en stor skål, som hon placerat under klädningen. Lysistrata utfärdar emellertid absolut permissionsförbud och håller vakt dag och natt för att hindra rymning.

Till sist kommer ock lönen för hennes otröttliga energi. Ett sändebud infinner sig från Sparta och omtalar, att männen där ha det lika ohyggligt som i Athen. Lysistrata håller ett par utmärkt kloka och slående tal till de båda staternas män, manande dem till fred. Denna ingås ock ögonblickligen, en stor artad försoningsfest hålles, och Lysistrata hedras som hela Hellas' räddarinna.

Man ser att Aristophanes ej har alldeles lika stor tilltro till kvinnans ståndaktighet att genomföra ett stort politiskt mål som nutidens rösträttstalarinnor. Dock är hans uppfattning av kvinnorna i grund och botten så smickrande som möjligt. De icke blott vinna varje sitt mål till sist; de mål han låter dem vinna äro ock så stolta som möjligt. Det är ett gott varsel, att i de äldsta vittnesbörd vi ha om kvinnorörelse de ideal som den förverkligar äro dels socialistiska, dels freden — icke en motståndslös underkastelse under erövringslystna barbarer utan en fred som gör slut på meningslösa fejder mellan kulturfolk, vilka av materiella såväl som ideella band bort manas till endräktig sammanhållning.

Erik Hedén.

Fruset frisinne.

I år sänktes intet "allhelgonalugn" över Vetterbygden. Där rasade tvärtom svår storm. Men sedan den slutat kom en sommarlikt mild och stilla dag,

VID VETTERN.

Denna sker ej på en gång. Tåkern — mellan vars vassar svanorna som många andra foglar om våren bygga sina bon och på vars vatten de om sommaren glida stolta och stilla — är mycket grund. Den fryser därför tidigt. Svanorna draga då ned till Vettern, där de först bida blidväder för att återvända till Tåkern eller, om blidväder ej kommer, invänta den starkare köld, som manar dem att söka de hav, som aldrig frysa. Under november och in i december ser och hör man sålunda runt Vettern flockar av svanor. Men i sådan mängd som nyssnämnda dag hade jag ej tidigare iakttagit dem. Flera gånger i timman skuro viggas eller raka rader, i storflockar som i småflockar, genom luften. De glänste snövita mot himlens pärlemofärg och den i matt solguld lysande sjön. De fyllde luft och vatten med sina klagande klocktoner, den underbara "svanesången", vilken är så vemodstung, att man fullt fattar huru den gamla sagan föddes: att svanen, stum i livet, får sångens gåva i döden.

Sång kan man dock knappast kalla svanens toner, men de äro välljudande som en något hes klockbojs och när de höras på närmare och fjärrare håll blir denna klagan ur hundratals svane-halsar ej endast gripande men melodisk.

Medan svanorna sålunda fyllde landskapet, runno mig gamla sagor och sånger i hågen, sagor och sånger, som visa huru starkt svanen sysselsatt folkens inbillning, och huru tidigt denna skönhetsyn blev sago-gestalt och sinnebild.

Innan solen dalade och skymning bredde sig över de alltjämt framsvä-

enkom ägnad att undanskaffa de sista, från träden slitna löven, som samlats i bruna drivor över hela backen. Jag arbetade sålunda utomhus till skymningen. Och så kom det sig att jag i dess fulla skönhet upplevde ett av denna bygds stora naturskådespel, vildsvanornas flyttning.*

vande svanorna, hade de även för mig blivit till sinnebild, en sinnebild för ett sakförhållande, som ofta upprört min känsla och upptagit min tanke: stolta och rena sjäalars öde i den s. k. "verklighetens" värld, men i synnerhet inom det politiska livets. Särskilt de sällsynta själar, som äro födda fria och som på grund härav naturligt slutat sig till de frisinnade tidsriktningarna.

Vad de inom dessa finna är ett själs-tillstånd, som långt ifrån är fritt, d. v. s. öppet för värdefulla idéer från vad håll de komma; rörligt för tidsandans värvindar; rättvist mot alla ärligt övertygade. Tvärtom möta de ett i tvångssatser och partitryck fruset frisinne. Här menas ej den slags förfrysning, som leder till avfall från de frisinnade idéerna. Nej, jag menar den inisning, som kommer av den andliga begränsning, vilken gör att människosjälarnas frisinne fryser, medan deras tänkesätt förbli de "frisinnades", som dessa samma människor en gång med rörlig och levande själ omfattade. Hela partier kunna sålunda frysa till och deras "frisinne" blir ett politiskt program allena, ett partitagande, där ingen rörelse längre bestämmas av det vida och varma själs-tillstånd i och genom vilket deras egen som alla andra stora frihetsrörelser börjat.

Bland andra tragiska följder av denna människonaturens begränsning är även den, att när de tidsvägor, i vilka frisinnets idealister känt sig hemma, sålunda isas, då tvingas förr

* Bilderna från Vettern äro tagna från Strand dagen innan "vildsvanornas flyttning".

eller senare dessa idealister att som vildsvanorna söka nya, djupa och öppna vatten.

Men när de sålunda rädda sin själ genom att tillförsäkra den dess livsvillkor, bli de dömda såsom "lycksökande avfallingar" eller "verklighetsfrämmande fantast" av dem, som aldrig anat att det äkta frisinnet är en väsensart, en naturbestämning med säregna lagar och livsvillkor; av dem för vilka frisinne aldrig betytt annat än en grupp av satser, som aldrig få prövas och aldrig vidgas. Hos liberaler som radikaler, socialister som anarkister, pacifister som feminister finner man samma missbruk av "frisinnets" begrepp. Överallt begås brott i frihetens eller frigörelsens namn; överallt bli de självständiga, de äkta frisinta, misstänkliggjorda, emedan de ej svärja på varje som "frisinne" helgad dogm eller följa varje partibestämd handlingens väg.

I detta ögonblick kom mig i minnet att dagen var den sjätte november. Jag tänkte på de människor, som 1632 följde svanornas flykt med sina blickar och kanske sände sina tankar samma väg som de, till de sydliga landen, där svenskarna stredo för friheten, sände dessa tankar, aningslösa om att Gustaf Adolf den dagen dog för friheten.

Men ack, den friheten var redan frusen: var endast frihet från den katolska tron, men tvånget till den lutherska, det tvång, under vilket vi till dels ännu leva!

Åter och åter upprepar det sig, att följderna av en frihetsstrid bli små mot den rörelse, som satte striden i gång; att det segerpris, som hemföres; sällan är en större frihet, utan endast en ny form av ofrihet. Lyckas det släkte, som kämpade för friheten, att bevara sitt frisinne, kan man med visshet förutse att närmast följande släktled ledes av tvångsinnet. Ty tvångsinne är även hos ungdomen människosjälens naturliga tillstånd, medan frisinnet nästan synes vara ett själsläge "over Evne", i det ännu rådande andliga klimatet.

Därför komma de födda frisinta — dessa sällsynta foglar, som kunna påträffas inom alla partier — i de flesta fall att missförstås och försmås, förtryckas och förryckas från sin egen väg, av den massa till vänster eller massa till höger, som ännu aldrig kunde bruka en fri tanke, innan den blev hamrad så tunn och så hård att den dög till vapen; den hjord, som alltid och allestädes skyggt för djupen och vidderna men trängts om basen och tigt om banden.

De frisinnade själar söka utöva ärlighet och rättvisa även mot de meningar och de människor, de bekämpa. De vilja fördjupa sina meningsfränders syn på de problem, som föreligga, emedan de veta att varje livsviktig synpunkt, som av dogmatiken vid lösningen av ett problem undanskjutes, betyder en tidsförlust. De kräva

frihet att hata orättfärdigheten, även hos sina egna och älska rättfärdigheten, även hos sina fiender.

Och därför bli de oftast tragiska gestalter. Tragiska, emedan de gått utanför sin egen väg, då de gingo in i ett parti. De möta i handlingens värld förhållanden, vilka tvinga dem att först rådvilla söka finna sig tillrätta och slutligen fly för att undgå faran att själva frysa fast. Så bli partierna fria från sina "kättare" och — sin idealism. "Realpolitiken" återstår. Vid denna tjänstgör det frusna frisinnet ypperligt: såsom isblock i kylskåp för livsmedel bevarar det dogmerna oangripna.

* * *

När jag kommit så långt i mina betraktelser susade en väldig vigge av trettio svanor över ekarnas kronor. Misströstan viskade: naturen förblir sig lik. Så som århundrade efter århundrade svanorna flyttat från sitt islagda sommarhem, skola idealisterna århundrade efter århundrade nödgas fly till vidare och djupare vatten än "verklighetens".

Men hoppet invände: "Kulturen kan omdana naturen. En själarnas tid kommer, då inga svanor behöva fly för vinterkölden."

Strand, Alvastra, nov 1912.

Ellen Key.

VID VETTERN.

Missnöjet och Lyckan.

Tydligt minns jag från de söndags- och sommarpromenader jag gjorde som barn i de vuxnas sällskap, hur jag förargades, stumt och djupt, då jag hörde de vanliga utropen om hur landskapet såg ut. Vad här är vackert! — det gick ändå an — men varje klander vållade mig en ännu ej förgäten vanda.

En aning — som sedan blivit rikligen bekräftad av erfarenhet och böcker — sade mig, att skönheten hos naturen till god del beror på de ögon som ser. Det röjer brist på förmåga att öppna blick och sinne för vad ett landskap innehåller och har att bjuda, om man betraktar det som blottat på skönhet — och tvivelaktig smak att tala om det. Det finns visserligen vyer, rikare än andra och man kan tröttnas av ett ändlöst enahanda, ibland ställas inför nya syner man inte förstår, som ej passar för ens läggning eller för det lynne man i ögonblicket har. Men att snart sagt vilket stycke av naturen som helst kan te sig vackert, avlockas någon skönhet, härom övertygar man sig lätt genom en timmas tittin på ett konstmuseum. Det är förvånande vad allt konstnären är i stånd

att få ut av lite, av ett ingenting, som man i verkligheten går obeaktande förbi. . . . Ligger det icke i dessa ord ett erkännande av att det i grunden blott behövs att man är konstnär för att fånga glimtar av skönhet som är vardagsmänniskan förborgade — tills hon får se dem i ram. . . Blott konstnär! Jo, jag tackar!

Det finns många konstnärer, människor med seende ögon, som aldrig tänkt på att måla en tavla. Konstnär behöver man inte vara dagen i ända — än mindre till yrket — för att ändå ibland få del av en konstnärs uppbyggelse och fröjd, göra fynd som han, se världen med ögon som tolkar dess försynta färging. Det kan till och med rent av vara nyttigt att slippa behöva »göra något av» vad man ser, då njuter man det mer oblandat och fruktbärande lättjefullt.

Vetskapen om denna lilla fiff, förmågan att upptäcka tavlor, sköna bilder, där en annan ingenting ser eller blott finner något fult, innebär en överlägsenhet av värde, en hemlig gåva.

Frågan är om inte denna mycket enkla iakttagelse, samma lilla fiff kan tillämpas också på andra områden —

om inte de tusen olika sätt att ta på livet som människorna visar, i högre grad beror på deras egen beskaffenhet än på de yttre förhållandena själva. Finns det olika sätt att betrakta livet, som påminner om skillnaden att se på naturen med slöa ögon eller pigga? Kan det tänkas, att livets bördor förändras i vikt allt efter som man tar dem på ena viset eller på det andra, liksom när man forslar tunga ting med rätta greppet eller bakvänt?

Så mycket vet vi alla, att det som behagar den ene ofta faller den andre till besvär. Barnets lekar tröttnar fort den äldre, och de vuxnes förströelser är ofattbara för ungarna. Jag såg en gång i ett bodfönster detta djupt filosofiska vykort: ett gift par med sitt lilla barn möter på promenaden en enslig ungar. De båda herrarna ser på varandra, och därunder står vad de tänker bägge två: Den gifte — Den ogifte: Lyckliga ost! . . . De slickar sig om mun efter just det de inte har förmånen av. Ingen av dem vet att finna sig till rätta, de är missnöjda bägge. Kanske har de skäl därtill, kanske fumlar de med början . . .

Detta är en av de stora sanningarna i världen: missnöjet med det bestående utgör en av de mäktigaste drivkrafterna till ernående av det som är bättre. Varen missnöjda! är den socialistiska agitationens stora väckelserop. Än mer, sveper inte missnöjet som ett gissel över världen, jagande den framåt, äggande energien hos alla levande som icke stelnat, stannat av! Dess hårda klatschar ljuder ofta högt över locktonerna från det utlovade lyckans land. Tron på lyckan, den kan domna, missnöjets sveda brinner, hos många osläcklig.

Här gives intet val, ingen möjlighet att undslippa. Ty vart man vänder sig, i vad man läser eller hör, i det mesta som sker eller göres utanför det vardagliga stöter man på dessa båda krafter, den drivande och den dragande, drömmen om framtiden och missnöjet med nuet som det är. De faustiska ögonblicken, stunden till vilken man viskar

O, dröj då kvar, du är så skön,
den faller sällan och blott på ett ringa fåtals lott.

Men med höga makter måste man umgås försiktigt. Oduglig för dagens krav blir drömmaren som stirrar ut i det blå och förgapar sig i tanken att det nog blir bra vad det lider. Och för den, som ej vet av annat än knot, blir tiden outhärdlig. Kan någon leva på hänförelse, utan att bli en svärmare? Kan någon leva på missnöje, utan att bli sur? Jag talar inte om profetnaturer, inte om hjältar, beredda att offra sin andes hälsa, sin jämvikt, livets fullkomning för en enda idé, för saken. De står över bekymren för vardagens liv och föraktar — i sin upphöjda frihet — den konst, med vilken det måste skötas för att göras drägligt. Jag talar om de många meniga som följer där de större visar väg. De meniga har svårt att mätta sig livet i ända med hänförelsens eld —

de är inga trollerister — och av allt för mycket missnöje blir de magra.

Min vördnad för missnöjet är så stor, min tillit till dess ohejdbara växt inom samhället — snart sagt av sig själv, genom samhällets egen stigande outhärdlighet — så trygg, mitt förtroende till dess naturmaktiga välde så bestyrkt av allt vad jag sett och vet, att jag, öppet sagt, ej vågar beröra denna majestät utan en viss andakt. Jag litar så fast på att dess kraft gör sig gällande i det praktiska var dag, vid varje åtgärd, i varje beslut, vid alla samtal som går före dessa, att ingen fara sker genom att i vardagslivet låtsa som det inte fanns . . .

Kommer man och säger till mig: vilken betänkelig psykologi! Endast den missnöjde ivrar för att få det bättre . . . och du vill att vi skall vända missnöjet rygg, utom kanske på vissa högtidsdagar, då det skall få dyrkas! Hur skall

det då gå med agitationen t. ex., svara på det!

Agitera som förr — är mitt svar — de som inte redan gått genom missnöjets lut bör naturligtvis puttats i den! Jag talar inte nu om nykomlingar eller för andra än de vakna. Och sade jag inte nyss: missnöjet verkar av sig själv — som kroppens hunger — vår hjälp förutan. Tillåt mig för övrigt att fråga: är missnöje nog för att människan skall verka med klokhet och kraft på samhällets, yrkets, på sin persons förkovran? Är det de ilskna, de av smärta tyngda, de djupast lidande som verkar mest och bäst för sakens praktiska befrämjande . . . eller är det inte snarare de missnöjda, som tillika besitter styrkan att bära huvudet högt?

Det är mycket naturligt att hos de nykomna inom de missnöjdas parti missnöjet ligger som ett allt överskuggande drag. Lika naturligt som att partiet i

sin ungdom — då det trodde brådska var på färde — lät missnöjet rasa, obekymrat om dess förtärande brand. Konsten att leva fick stå tillbaka för konsten att slåss. Nu är förhållandet omvänt. Rörelsens mekanik är uppsatt och prøvad. Den går.

Skulle man inte kunna hoppas få se den gå ännu raskare, säkrare, ifall människorna lärde finna sig bättre till rätta i den verklighetens värld, vi är dömda att gå igenom?

Kan det ej tänkas, att man mitt i den missnöjets öken genom vilken vägen går skulle kunna — om ögonen övas — lära sig se en och annan bild, vissa drag som gör väntans år drägligare och förkortar dem?

Algot Ruhe.

(Red. har av Algot Ruhe fått löfte för nästa årgång om en rad uppsatser som fortsättning på denna.)

Två dikter i hösten.

I.

*Nu skiner sol på rutan
och de älskande parens led.
Men det är väl inte så utan
att jag har en jänta, jag med.*

*Men jäntan är nitton vårar
och har gett mej sitt järtas ja.
Ny syr hon i höstens kårar
en halsduk som jag ska ha.*

*Hon bor i ett hus av tegel
långt upp på Södermalm.
Hennes pappa lappar segel,
hennes mor sjunger Sankeys salm.*

*Nu sjunker kväll på rutan
och hem går älskande par.
Men det är väl inte så utan
att jag också en gata tar. —*

II.

*Med allt längre skuggor och blekare sol
går livet fram i höst.
Min kära får fransar på sommarens kjol
och gråt i sin röst.
Min kära snyftar så ofta och tyr sej rädd
till mitt bröst.*

*Ac, hade jag bara ett ord att ge,
ett enda av jus och tro,
så jag finge se hennes läppar le
lite sol i vårt bo!
Men jag ser bara långa skuggor och löv
som singlar till ro.*

TURE NERMAN.

Krig.

Återigen blöder mänskligheten. Ur ett stort, öppet och hemskt sår: Balkankriget.

Skenheliga kristenhet! Försök åtminstone att skämmas inför dig själv, när du julen 1912 tolkar evangeliet om frid på jorden.

Det är ett skönt förbund ni slutit: Kristendom och Kapitalism. Svek och grymhet passa väl tillsammans. — —

Ni, Internationalens kvinnor! Kan det vara värdigt oss att stillatigande åse den kapitalistiska civilisationens framfart på Balkan? Kan det vara värdigt oss att tysta åse de skändliga grymheter, som i det "heliga korsets" namn få begås mot oskyldiga kvinnor och barn? Nej, riv bort hyckleriets mask; så att den kapitalistiska rovlystnaden må öppet synas. Låt oss protestera!

Tripoliskriget och Balkankriget, frambesvurna av kapitalistiska intressen, ge oss en aning om med vad för slags metoder man skall söka nedslå den stolta internationella arbetarrörelsen. Det är till kriget man trår. Med kriget skall kapitalismen räddas. Må vi vara beredda! Om kapitalismen frambesvärjer kriget över Europa, låt oss då frambesvärja den sociala revolutionen!

Emma Flood.

Lagstiftning angående barns försörjning.

I.

Lagstiftning mot försumliga försörjare.

Någon verklig säkerhet för ogift kvinna, då barnafadern ej vill betala, eller för gift kvinna, vars man försummar att bidra till familjens uppehälle, att få ut bidraget till barns underhåll finnes icke i vårt land.

Den hjälp, som införd moderskapsförsäkring kan införa, kommer att minska i hög grad fattiga mödrars svårigheter. Naturligtvis bör i framtiden en dylik försäkring införas i så stor utsträckning, att den omfattar alla mödrar med en viss minimiinkomst icke blott de närmaste veckorna före och efter barnens

födelse utan tills detta nått den ålder, att det själv kan försörja sig. Men lagstiftningen angående barnets rätt att få underhåll från föräldrar är emellertid en lika viktig fråga som frågan om moderskapsförsäkring.

Även om vår bristande fattigvårdslagstiftning ändrades därhän, att bidrag från försumliga försörjare kunde utfås på ett mer tillfredsställande sätt, är dock mycket mer att fordra. Jag syftar närmast på något, som jag ville kalla ett helt nytt rättsinstitut. Med stöd av detta skulle varje ogift mor och varje gift övergiven eller frånskild kunna vända sig till myndigheterna för att erhålla bistånd vid utfående av faderns del till barnets underhåll.

Åtskilliga riksdagsmotioner, petitioner och resolutioner uttrycka sådana önskingar, så t. ex. motioner om fri rättshjälp åt ensamma mödrar, om effektivare åtgärder mot försumliga försörjare, om rätt för oäkta barn att erhålla vetskap om sina föräldrar. Målet

är dock ej vunnet, om försumliga försörjare blott skulle efterhållas genom skärpta bestämmelser i fattigvårdslag eller varje kommun genom lag bleve skyldig att tillhandahålla fri rätts-hjälp eller fattigadvokater; ty allt fortfarande skulle mödrar dock kunna klaga: Finnes det inga lagar? Skall mitt barns fader gå alldeles fri? Skall jag verkligen behöva söka fattigvård för att hjälpa mig fram? Allt fortfarande skulle fattigadvokater ha mer arbete än de hunne med, och ändå skulle massor av kvinnor underlåta att vända sig till fattigvård, fattigadvokater eller enskilda upplysningsbyråer.

Nej, här måste lag och myndigheter, bildande ett verkligt fast system, samarbeta för att skänka moder och barn deras rätt. Här skall det ej tvistas om nöden är tillräckligt stor, att fattigvård är absolut nödvändig. Här skall ej moderns bristande kunskaper och oföretagsamhet få lägga hinder i vägen. Så fort ett barn föds eller

Också

en

jul-

afton.

Fragment till en roman
av

Marika Stjernstedt.

Prästgården var fattig och liten, i en fattig och liten kapellförsamling. Nu ven det kring knutarna, och med julen kom snön, små trinda korn, vassa som nålspetsar, när man fick dem i ansiktet. Men från prästgården riskerade sig ingen ut.

I salen stod granen, och kattorna ströko omkring, försiktigt nosande på de bara grenarna, och fnysande. Dörren till köket stod på glänt och Johanna därute fnös, hon också, om av missnöje för dagen eller bara av gammal vana lät sig ej avgöra.

Och detta ska vara ett prästhus, muttrade hon, ett prästhus! — Hon var sysselsatt med att skära tärningar av ett rått köttstycke, och dessa skulle pastorn sedan hänga i granen och undfägna kattkräken med på julafton, vilka upptåg, vilka fasoner! Inte en

människa hit, men hålla julgran åt kräken, det fick man besvara sig med! Nu sov han därinne, behövt efter tre säkra supar till middagen, och så kom helgen, och inte en människa hit, och inte ett ställe, dit man bjöds bort!

Klockan var över tre, det skymde och inne i sitt rum sov pastorn. Slamrade Johanna för mycket i köket, väcktes han, och då röt han och bannade som den värste otrogen. det visste man nog av! I köksfönstret såg gumman ut över gårdet och stranden, allt lika grått, ödsligt och oföränderligt, samt bort mot klockargården, den enda härifrån synliga byggnaden: där lyste ljus i ett par fönster och Johanna blev stående med köttkniven i handen och blicken hängande därvid, som om hon väntat de grå förlåtarnas rämmande och uppenbarelsen av fantastiska syner, vilka kunnat skingra hennes ledsnad. Men i verkligheten voro prästgårdens och klockaregårdens längesedan osams, och man beträdde aldrig varandras områden, nöjande sig å ömse håll med det förstulna, aldrig mättade intresset.

Johanna spratt till vid ljudet av steg på farstubron. Hon linkade ut. öppnade dörren på glänt och var nära att tappa andan, dels av det kalla draget, som våldsamt slog emot henne, dels av häpnad vid åsynen av klockardottern Millie, den yngsta, som inte på länge varit hemma.

— Släpp in mig, Johanna, sade flickan kort. Jag vill tala med pastorn.

— Pastorn sover, svarade gumman inte mindre avvisande. Men flickan sköt herne åt sidan och steg in i tamburen, samt därpå rätt in i salen, från vilken kattorna skyndsamt flydde.

I sitt rum därintill hade pastorn vaknat ur en tung sömn, uppfylld av drömmar, och han hade med misslythet förstätt, att en främmande kommit

in i huset. Det var inte expeditionstid, han väntade ingen, och han ville vara i fred. Han sträckte på sig, ryste och frös; inom honom steg vreden över att bli störd, bli sliten ur vilans enda lyckliga stund — och varför? Spionerier, spring i onödan, självsvald! Han gnuggade sig i ögonen, uppfylld av hätskhet. Nyss sov han, han drömde, han var borta, borta. Glömd var fattigdomen, ensamheten i denna grå öken av sten och tallar, omfluten av grått och isigt vatten, glömda misstron och avogheten, som lurade innanför varje stugudörr... Han lyfte upp flaskan, som stod kvar på bordet och sökte mäta hur mycket, som fanns kvar i den, men det var redan alltför mörkt i rummet. Försiktigt drog han ur korken, så att det ej skulle höras. samt drack en stor klunk, innan han ställde tillbaka buteljen i skåpet.

Millie var hans läs barn, men han hade icke sett henne på fyra eller fem år, kanske mer. Hon hade skjutit upp, vuxit ut, blivit nästan vacker.

— Vad vill du här? frågade han, och glömde sig vid hennes åsyn av häpnad därhän, att han duade henne.

Han hade väntat sig något av det vanliga: spring med gnäll om fattigvården, gnat över det ena eller andra processlystna fördömda gubbar, trätande satans käringar, klagomål eller anhållanden, allt på förhand dömt att avspisas, avvisas, i värsta fall knuffas på dörren, ju förr dess hellre! Nu stod han omtumlad, förvirrat väntande flickans första ord.

Men Millie besvarade icke strax hans fråga. Johanna hade ställt in ett ljus mitt på salsbordet och i skenet av detta betraktade hon honom. Hade han oerhört förändrats — eller var det hon själv! Hon tog efter bordet och stödde sig emot det, ännu flämtande efter den häftiga promenaden hit. Impulsivt hade hon sprungit hem-

helst innan, skola myndigheterna vara förpliktade att bevaka barnets rätt. I varje kommun måste sålunda en myndighet ha sig detta ålagt och för effektivitetens skull måste antagligen lagen föreskriva anmälningsplikt från moderns sida. Anmälningsstväng kan ej med framgång undvaras, såvida ej anmälan ligger i moderns mycket påtagliga intresse, då därmed, såsom i Danmark, är förenad rätten att utfå bidrag av det allmänna i förskott.

För att bevaka inom äktenskapet födda barns rätt i de fall föräldrarna äro skilda eller fadern avvikit skulle lagen åläggas samma myndighet att vara hustrur behjälpliga, varigenom också för dem skulle byggas det fasta värn, som även dessa mödrar och barn äro i så stort behov av.

I våra grannländer Norge och Danmark har man kommit så långt med lagstiftningen just i ovan angivna riktning, att förhållandena här i Sverige i jämförelse därmed äro alldeles obegripligt efterblivna. Och läm-

nas här en kortfattad redogörelse för dessa båda länders lagar till skydd för barn mot försumliga försörjare.

I Norge finnes ett dylikt rättsinstitut, som givit ensamställda mödrar en verklig rättsställning — och dock har man där ett nytt förslag om effektivare bestämmelser på det gamlas grund. Emellertid ha i Norge redan nu ogifta, gifta övergivna och frånskilda mödrar rätt att vända sig till annan myndighet än domstol, vilken är skyldig att efterforska barnafadern, föra moders och barns talan samt utkräva ådömt bidrag. Denna myndighet utövas av amtmansämbetet (motsvarande vårt landshödingeämbete). Förberedande undersökningar göras på landet av "politimesteren", i Kristiania genom underfogdens kontor. Att vända sig till sådan myndighet motsvaras ej av i Sverige ett hänvändande till fattigvård, emedan den som sålunda uppbär bidrag icke härmed mottager någon fattighjälp. Den s. k. bidragsfogden utkräver bidraget. Om detta ej godvilligt lämnas, kan det indrivnas genom utmätning och fordran kan framställas, att arbetsgivaren tillbakahåller bidraget från arbetslönen. Samma regel gäller ämbetsmans lön, pension eller dylikt. I det nya förslaget tillkommer den strängare bestämmelsen, att beloppet av arbetsgivaren utkräves genom utmätning. Plikt för ogift

moder att uppgiva barnafaderns namn föreskrives. Angående bidragets storlek bestämmer norsk lag, att föräldrarna skola lämna hälften var, om ej annan fördelning synes lämpligare. Det nya förslaget har framflyttat barnets åldersgräns från 15 till 16 år. Det anser även att fadern bör — ej blott bidra — utan bära hela kostnaden vid moderns barnsäng och dessutom, om hon är mindre arbetsför, betala för henne de tre sista veckorna före barnets födelse. Sedan skulle han betala för hennes underhåll i 6 veckor och i 9 månader, om hon har barnet hos sig. Bidraget bör då vara så stort att hon själv kan amma barnet.

I Danmark har man sedan 1908 fått en lag, som icke blott skyddar barnet gent emot försumliga försörjare utan även ålägger samhället plikten att förskottsvis utbetala bidrag.

Enligt denna danska lag skall modern, om hon är i trängande behov och ej utfått bidrag av barnafadern i rätt tid, kunna fordra att det av "Overøvrigheden" bestämda beloppet utbetalas till henne av polismästaren (i Köpenhamn av magistraten) — dock icke förkortare tid än ett halvt år. Är barnet utackorderat, skall modern för att själv utfå bidraget uppgiva om utackorderingsavgiften är betald eller att fosterföräldrarna samtycka till att det utbetalas till henne.

ifrån, i hopp hon visste knappt om vad: att få svar på dunkla frågor, att få öppna sitt hjärta, och hon såg på det grova rödbrusiga ansiktet där, ögonens sömn- och spritdruckna glans, de påsiga kindernas skälvrning. Det sved, det rev ut ur henne en sista rest av något dyrbart, ännu hemligt och blygt bevarat; det omöjliga i hennes önsningar reste sig som en gäckande mur. Hon stod med vidöppna, stela ögon, och dunkelt tyckte sig prästen i dessa ögon läsa en sällsam dom.

— Vad vill du här? ropade han än en gång, men han sporde ej för att få veta, endast för att påskynda det, som måste ske.

— Ingenting, svarade flickan då, och plötsligt började hon skratta, sökte efter andra ord, ville förklara sig, hitta på en ursäkt, men fann intet, och var med ens borta som hon kommit. Sprang sin väg. Farstudören skrällde igen bakom henne, så att huset skakade till.

Prästen följde efter, maskinmässigt låste han dörren. Han fick inte ur ögonen hennes underliga ansikte. En alldeles blottad själ hade ett ögonblick lyst därur, sträckts mot honom och begärt hjälp — men i nästa nu hade alltsammans varit borta igen, utan återvändo som inför ett vanvetligt missgrepp.

Hon är tokig, tänkte han, tokig! Alla klockarns är tokiga! — Men när han låst ytterdörren, måste han öppna den igen och försöka fånga en skymt av den flyende flickan, en mörk punkt redan långt ute på det mörka gårdet. Utan återvändo! Utan återvändo!

— Johanna! röt han.

Och nu hetsades gumman in, en feberaktig brådska hade inträtt. Det var ju julafton, och nu skulle pastorn kläda julgran. Johanna bar in sina

råa köttärningar, och pastorn band upp dem på granen, så att de hängde i en vid krans från alla de nedersta grenarna. I de övre satte han ljus, samt tände dem alla. Kattorna, som under tiden hållits instängda i köket, släpptes härefter fram, och det var deras julafton, för deras skull var trädet klätt, och nu skulle de plundra!

Prästen satte sig i soffan och såg på djuren, jollrande och pratande med dem, medan de hoppade kring granen, revo ner köttbitarna och förtärde dem i skenet av de små tindrande julljus. Johanna hade stängt dörren till sitt kök och återgått till sina bittra funderingar. Ett prästhus, ett prästhus, muttrade hon. Jul åt kattorna! Och hon såg bort över gårdet till klockargårdens mystiskt lockande fönster. Men prästen hade hämtat konjaksbuteljen, och han drack, sjönk allt mer ihop i soffan och drack igen. Kattorna tröttnade småningom, mättades och sträckte ut sig för att sova på den myekna maten; ljusen brunno sakta droppande ned i granens små stakar; utifrån hördes vinterstormens vin, och huset blev tyst som graven.

Prästen försökte reda sina tankar, men han kunde ej. Förbi, förbi! Han kunde ej svara sig själv på frågan om vad som i dag skett, och i nattens enslighet steg det i hans sinne till något stort och förfärligt. En gång var också han en människa, till vilken människor kunnat komma; också han! men ingen kom, och han knöt sina händer, skakande dem mot den stumma, obarmhertiga himlen, skriande efter ett tecken, tills han gav upp att vänta och lät liknöjdhetens jättevåg spola sig bort. Varthän, vad blev han av, vart kastades han? Aldrig hade han vänt sig om och sett sig tillbaka — och nu var det för sent, han hade förrättit sin timma.

Det var skräck och sorg han sett

i flickans öga, en spegel för hans egen själ. Han jämrade och drack. Vad kan man väl göra, mumlade han, vad kan det bli av en fattig skärgårdskaplan? Vilket land, vilket liv! Mörker, köld! Han försökte till tröst locka kattorna till sig, men de lystrade ej. Så hon såg på mig, pratade han högt, så hon såg! Men vad kan man göra?... Ljusen flämtade och slocknade, han grät och drack, medan Johanna snarkade i köket, grät över ett människoöde, hans eget, för vilket han i en blink ur evigheten blivit ställd till svars, och slocknade slutligen själv, somnade i soffan och sov, frysand, riden av mardrömmar.

När han vaknade, stod Johanna framför honom och skakade honom i armen. Det var hög tid att hasta till julottan. Ack, jag kan inte, tänkte han, jag vill inte! Men han skyndade sig dock, jagad av gummans bannande stämma. Konjaksflaskan var nästan tom, han tog den sista klunken och vacklade ut. Kölden var bitande.

I kapellet väntade församlingen med otålighet på sin herde. Många hade åkt ett par mil, över oländiga vägar och osäkra isar, och nu var tiden överskriden utan att någon pastor ännu visat sig. När han äntligen kom, sågo alla upp, alla granskade, alla knuffade på varandra, alla dömde: också i år kom han onykter i julottan! Det var också en präst, en sån präst man fått!! Efter honom linkade Johanna, och pojarna flinade åt henne. Men hon slog sig ensam ner i prästgårdsbänken och med styv nacke mötte hon anloppet av allt ogillande, medan pastorn trädde fram för altarringen och med darrande röst inledde gudstjänsten.

— Stackare, tänkte hon och knep ihop sin lilla gummun.

I annat fall kan bidraget utbetalas till fosterföräldrarna.

Redan innan barnet är fött, kan modern, försedd med läkare- eller barnmorskeintyg, vända sig till myndigheterna med krav mot fadern. Om denne vidgår faderskapet eller tillräckligt bevis anses föreligga, kan Överöverigheten bestämma lämplig ersättning för modern för barnsäng och underhåll för barnet.

Det ordinarie bidrag, som fadern i Danmark är skyldig att lämna, är något högre än i Norge, eller tre femtedelar av underhållet, samt räcker ända till barnets 18:de år, men kan upphöra vid 14 år. Särskilt bidrag kan påläggas fadern vid konfirmation, skolorundervisning, fackutbildning, sjukdom och begravning.

I förskott erhållet bidrag betraktas ej som fattighjälptill modern, men såsom till fadern givet fattigvårdsunderstöd. Skulle den angivna barnafadern senare frikännas, blir bidraget ansett som fattighjälptill modern.

Den man, som är pliktig giva bidrag, har skyldighet att anmäla sin flyttning; underlåter han detta, straffas han med böter från 10 till 100 kronor. Att sitta av de i lag bestämda bidragen skall ske genom fängelse med vanlig fängkost, dock kan Överöverigheten undantagsvis bestämma fängelse med vatten och bröd.

Modern är pliktig att under vittnestvång avgiva förklaring om vem som är eller kan vara fader till barnet, när det sökes hjälp från det offentliga, om Vergen, Vergeraadet eller Fattigraadet så fordra.

År 1908 utfärdades, lika i tillämpliga delar med ovan relaterade, ävenledes lag angående bestämmelser om hustrurs och äkta barns rättsliga ställning, såsom förhållandet också är i Norge.

Liksom man i Norge nu har i syfte att göra lagens bestämmelser än effektivare, t. ex. ang. utkrävandet av bidrag, plikt för ogift moder att uppgiva barnafaderns namn, ang. åldersgränssens framflyttning samt ang. särskilda bidrag vid barnets födelse och under amningstiden. Så kommer också säkerligen i Danmark en del förbättringar att vidtagas, såsom att det av det allmänna utbetalade bidraget kan lämnas för kortare tid än ett halvt år.

Redan nu bestämmer den danska lagen, att om bidraget av modern ej användes till barnets bästa, så skall barnet ställas under Vergeraadet. Ytterligare säkerhet i själva lagens lydelse för att förekomma mödrars missbruk kan tänkas bliva införda utan att därför den naturliga bestämmelsen, som finnes i dansk lag, att ogift moder i regel är förmyndare för sitt barn behöver upphävas. Denna modersrätt finnes också i norsk och svensk lag. Detta påpekas här särskilt, emedan det på senare tid varit ganska mycket på tal, att det tyska systemet — att ogift mor ej är förmyndare för sitt barn — skulle vara rådligast att även hos oss slå in på.

Detta böra vi emellertid icke, men i stället i denna fråga ej nöja oss med bättre fattigvårdslagar allenast utan arbeta fram även hos oss en lag, som ger barnet en verklig rättsställning gentemot försumliga försörjare.

II.

Lagstiftning ang. änke- och barnpensionering.

En utmärkt följd bl. a. av Danmarks barnlag av 1908 blev också att lösningen av understöd åt änkers barn ej

PROLETÄRENS VANDRING.

längre rättvisligen finge uppskjutas. Denna fråga, som följdriktigt fick omfatta även nödställda änklingars barn, framlades vid 1911—1912 års riksdag. Förslaget blev med åtskilliga ändringar antaget av folketinget samt blev av landstinget remitterat till ett särskilt utskott. Nu föreligger det änyo i den form det av folketinget antogs och är i sammandrag av följande innehåll:

Änkor, änklingar, som äro i trängande behov, hava rätt att utan verkan av fattighjälppåbära ett understöd såsom bidrag till underhåll och uppföstran av deras äkta barn. Detta offentliga understöd fastslås för varje barn, allt enligt försörjarens ekonomiska villkor (ålder, arbetsförmåga, inkomst, antalet barn o. s. v. samt barnets ålder, hälsa o. s. v.) samt bestämmas så stort att barnet därmed kan försvarligt underhållas. Bidraget utfås tills barnet fyllt 14 år, men kan undantagsvis utbetalas tills det fyllt 18 år.

Bidraget utbetalas till ifrågavarande änka eller änklings kvartalsvis, eventuellt månadsvis, i förskott. För betäckande av utgifterna uttages en tredjedel av statskassan och resten av den kommun, där änka eller änklings står skriven. Behandling av saker rörande underhållsbidraget företagas av kommunalstyrelser, som träffa avtal om bidragets storlek.

Den reservation* Branting av-

* Av bristande urtylme måste med redogörelse för detta förslag anstå till nästa n:r. I sammanhang därmed skall också redogöras för själva pensionsförsäkringen —

givit till pensionsförsäkring i Sverige, innehållande bl. a. ett yrkande om änke- och barnpensionering, har fört denna fråga även hos oss äntligen in på den aktuella politikens område.

Anna Lindhagen.

särskilt vad denna rör kvinnornas lägre pensionering, vilket måste synas både logiskt och orättvist.

I en artikel av Fredrik Ström, som på grund av att den i sina huvudsakligaste delar varit synlig på flera håll i partipressen ej kunnat inflyta i vårt julnummer, säges följande ang. den ställning kvinnorna fått intaga i pensionsförsäkringsförslaget:

”Kvinnorna få betala samma avgifter som männen och ändock bli deras pensioner mindre, ty — kvinnorna äro fler än männen; alltså böra de skylla sig själva, är den kapitalistiska logiken. Detta att kvinnorna, som ju i regel ha mycket sämre inkomster än männen, som i otaliga fall icke ha någon inkomst alls och där de ha sådan fått sitt arbete sämre betalt än männen, att dessa då, ehuru de få erlägga samma avgifter som männen, ändock få mindre pensioner — kunna kvinnorna önska sig ett tydliare bevis för hur det bestående samhället till klassorättvisorna fogar direkta och nya könsorättvisor, hur i en tid då kvinnorna föra sin ekonomiska och politiska frihetskamp, de mötas med nya undantagslagar, med nya orättvisor!”

Red.

Märkligt inlägg i reglementeringsfrågan.

Den svarta domen av Hilda Sachs. Wahlström och Widstrand Kr. 1: 50.

Boken är, med undertitel »Männens skuld och kvinnornas straff», en ljungande protest mot reglementeringen samt mot den s. k. prostitutionens kriminalisering. Slutorden i första kapitlet sammanfatta förf:s ställning till frågan: »Ty därigenom att åtgärderna icke drabba alla för folkets hälsa farliga individer, utan endast dem man först förklarar särskilt moraliskt dåliga, har man klart och tydligt uttalat, att förfaringsättet icke är det av vetenskapen såsom det bästa utrönta, utan endast en rest av ett grymt och avskyvärt syndens straff.»

Till detta resultat hava allt fler och fler kommit. Men det är, förutom det rent sakliga och principiella, något sär eget med denna bok, som man numera så sällan träffar på: det är hänförelsen, kamplusten, det är en ungdomlig vilja att gå till strids mot orätt för rätt, som rycker en med och ger ett välbehövt slag åt de tendenser man kan känna att ge vika inför känslan av hopplöshet om att kunna göra något.

Hilda Sachs har här gått i strid för två sanningar, som borde anses självklara.

Vilka äro då dessa sanningar?

»Bjudandet av pengar, det är detta som är mannens stora skuld, det är det som skapat prostitutionen.»

»Finnes det väl en återgång från fängelset? För ytterst få finnes en sådan. De dömda komma tillbaka dit, åter och åter, varje gång med förlängt straff.»

Vid behandlingen av reglementeringsfrågan i allmänhet ges för övrigt en kort och mycket medryckande historik över federationens ihärdiga kamp mot densamma, och Josephine Butler står åter levande för vår inre åskådning.

Den är också en bok för dagen i sin skarpa protest mot reglementeringskommitténs majoritets betänkande, mot detta spanarsystem vad angår kvinnor, som skulle komma att upprätthållas om majoritetens förslag går igenom, mot den

kvinnors orättvisa särställning, som härvid allt fortfarande skulle bli följden.

Hilda Sachs uttalar också sitt starka tvivel om att tvångsinternering i räddningshem i stort sett skulle hava någon god verkan. Hur utomordentliga dessa än bli inrättade, skulle de dock troligen få de där internerade att känna samma opposition mot det samhälle, som dömer dem till tvång därför att de äro kvinnor, vilket de nu måste känna i fängelserna eller i sjukhusinterneringen. Vidare påvisar hon hur utomordentligt svårt det blir att bedöma, om en kvinna huvudsakligen lever på prostitution eller ej. Det är ju i det förra fallet hon skall straffas, i det senare ej.

Slutligen visar förf. en mycket fin uppfattning om vad som är sedlighet eller icke sedlighet genom att avsluta sin bok med följande lilla vackra historia:

»En läkare frågade en gång en mor, som hörde till de kvinnor, vilka lida av den vanära samhället lät drabba hennes medsystrar, vad hon då ville att hennes son skulle göra när han blev vuxen.

»Om han icke för sin egen skull kan vinna ömhet», svarade hon, »då må han lära sig försakelse.»

Vi må önska att den dag snart kommer, då männen lära kroppsstolthet. Då de lika litet för sin egen värdighets skull som för den varelses, de bringa i olycka, vilja köpa.

Den dag, då ingen längre betalar, då är vanäran utplånad, domen hävd.»

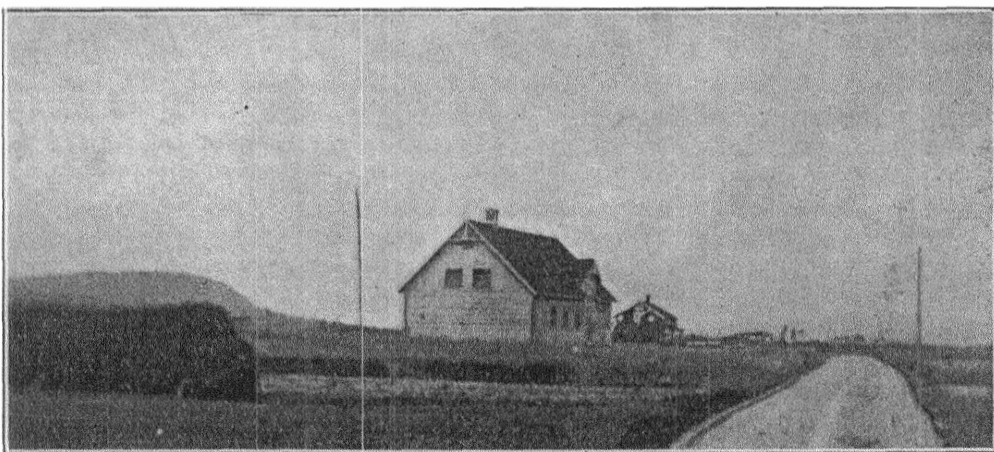
A. L.

Den heliga olikheten.

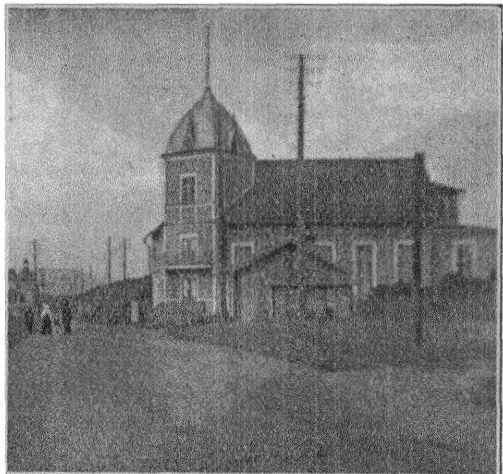
Kvinnosläktets frigörelsesträvanden avse som bekant att bereda kvinnan den likställighet i samhället, som tillkommer henne som människa och individ. Man brukar tvista om dylik likställighet är en naturlig rättighet eller bör tillerkännas kvinnosläktet därför att det har nytta därav. Förhållandet är emellertid, att jämlikheten är en naturlig rättighet därför att kvinnan har nytta av densamma. Eller också kan man säga, att hon har nytta av likvärdigheten, och att denna därför blir en naturlig rättighet för henne. Mera invecklad synes saken icke vara.

De skillnader i naturlig uppgift och andliga fallenheter, som äro kvinnans särmerke, är det givetvis ej meningen att rubba, ty dels låter det sig icke göra och dels har kvinnan ej någon fördel därav. Tvärtom är, såsom oändligt många gånger framhållits, hennes krav på likställighet som människa en förutsättning för att hon skall kunna göra rätt gällande sin personlighet och framförallt då sin personlighet som kvinna.

De naturligaste sakerna få ofta kämpa med det största motståndet. Kvinnosläktet har i dessa självklara strävanden att strida mot en hel

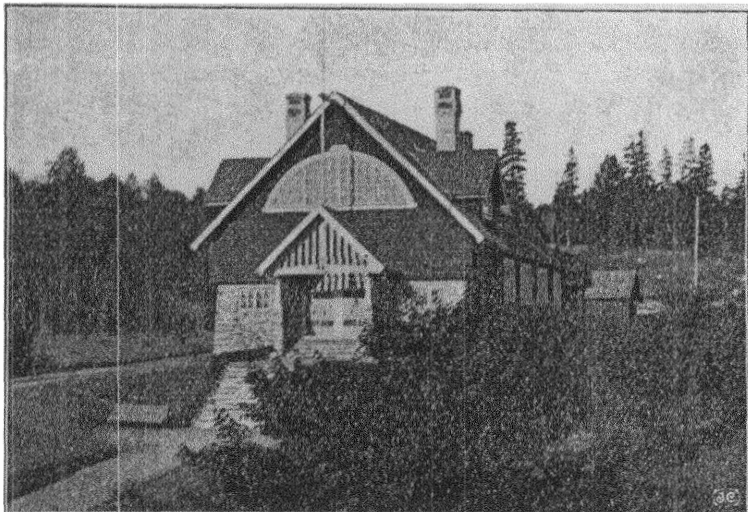

62 294

Såsom ett föreningshus icke bör byggas.

Två bilder av *Folkets hus*, båda förträffliga, var och ett på sitt sätt. Det övre (*Gagnef*) berömvärd för det proportionerliga byggnadssättet, som ger huset utan utsmyckningar stil i all sin anspråkslöshet. Det undre (*Åtvidaberg*) i den mera ståtliga genren, men dock av en så enkel och smakfull verkan.

världshistoria av fördomar och en värld av förment motsatta intressen.

Det går framåt emellertid liksom allt riktigt, oundvikligt, så småningom med det ena efter det andra. Men bråkigt och krångligt är det alltid för varje steg. Och ofta få människorna vänta tills en del målsmän för de gamla lärorna, ja ibland en hel fördomsfull generation, dött bort omsider.

I vår tid är det särskilt två trappsteg till, som kvinno-släktet söker komma upp till, det ena är likvärdighet i rösträtten och det andra, så underligt det låter, likvärdighet i arbetareskyddet.

De officiella rådslagen rikta sig här på ett bemödande att först lösa männens röstefråga fullständigt och sedan möjligen giva även kvinnorna medborgarrätt, men däremot i det andra ämnet att giva kvinnorna sitt arbetareskydd först och därefter möjligen även arbetareskydd åt männen i den mån de göra anspråk därpå.

Man kan tycka att kvinnorna sålunda äro över hövan gynnade i arbetareskyddet och obehörigen tillbakasatta i rösträtten. Så förhåller det sig dock endast ytligt besett. Tränger man in bakom kulisserna, finner man genast att det i själva verket uti båda fallen rör sig om samma orsaker och samma verkningar. Å ena sidan fördomen mot kvinnorna såsom något underordnat, som hör mera samman med barnen än med männen. Å andra sidan en omissskänlig benägenhet för det manliga härskande släktet att förbehålla sig rättigheterna, arbetstillfällena och friheten från onödigt tvång.

I detta inlägg skall sysslas något med likställigheten i arbetareskydd särskilt med hänsyn till arbetstidens reglering, vilket spörsmål menings-skiljaktigheterna där företrädesvis röra sig om.

Lagstiftningen på detta område har börjat med barnen, sedan vårdat sig om unga personer och slutligen har den nått fram till de vuxna. Där har emellertid i de officiella formulären frågan tukluvits och såsom en första angelägenhet fastslagits begränsning av arbetstiden för kvinnorna, under det lagstiftningens sysslande med männens arbetstid skjutes undan till en oviss framtid, och överlämnas sakens ordnande under tiden åt arbetareorganisationernas maktspråk vid arbetsavtalens uppgörande.

Bakom denna tågordning döljer sig säkerligen i mycket den ovannämnda fördomen som ej finner sig till freds med mindre kvinnorna utbrytas såsom en mellanlänk mellan barn och män. Såsom skäl framföres åter, att kvinnorna äro svagare än männen och därigenom mera än de senare böra förskonas från skadligt arbete. Dessutom tycker man och det med rätta naturligtvis, att kvinnorna helst böra förskonas från att dragas ifrån hemmen

till ett dylikt arbete. Man intresserar sig emellertid mindre för arbetets skadlighet för männen samt underskattar därigenom lätt den senare saken och undanskjuter den obehörigen.

Nu är det emellertid i vår tid så, att av kända anledningar de allra flesta kvinnor måste, vare sig de vilja eller icke, söka arbete för sin utkomst på arbetsmarknaden. En stor del, kanske den största delen, hava icke heller några hem, som förtjäna den benämningen, och kunna icke heller få det.

En skyddslagstiftning, som vill reglera arbetstiden för kvinnorna bör väl rimligtvis icke ordnas på det sättet, att den på samma gång minskar dessa kvinnors möjligheter att erhålla lönande arbete. Men en sådan verkan måste en skyddslagstiftning få, som börjar med en reglering av arbetstiden endast för kvinnorna och till på köpet börjar sin omvårdnad väsentligen inom deras bäst avlönade yrkesgrupper, under det att det verkliga eländet med all sin fruktansvärda ohälsosamhet förgäves ropar efter räddning.

Saken är så enkel och påtaglig, att det är svårt att förstå, hur socialt intresserade personer kunna alldeles blunda för densamma. När exempelvis både män och kvinnor äro anställda i ett företag, måste en lagstadgad reglering ensamt av kvinnornas arbetstid icke blott försvåra ordnandet av arbetet, utan även göra kvinnornas arbetskraft i detta yrke mindre begärligt. Detta icke blott för ordinarie nattarbete utan även för övertidsarbete. Den gällande lagen om kvinnornas nattarbete förbjuder således användandet av kvinnor efter kl. 10 e. m. I alla yrken, där arbetet tillfälligtvis kan behöva uträttas efter detta klockslag, får en kvinna ej användas därtill och arbetsgivarna vill naturligtvis helst ha en person, som får användas för det arbete, som kan påkomma och ej behöver av honom alldeles inställas, så länge manliga arbetare få användas därtill.

Nu har emellertid till en början en internationell konvention om förbud mot kvinnors nattarbete i vissa yrken kommit till stånd och många länder ha anslutit sig till densamma. Från de nordiska länderna, där kvinnorna, hur undanskjutna de än äro, dock ha tankarna med sig i sina livsintressen. framkommo allvarliga påminnelser mot en dylikt lagstiftning enbart för kvinnor. I Sverige genomdrevs dock lagen år 1909. Under debatten i andra kammaren ironiserades mot de ovannämnda påminnelserna såsom en feminism och oberättigad nitälskan "bara" för "den heliga likheten". Denna argumentering går igen ständigt då ämnet på något sätt kommer före.

Emellertid är det icke på det sättet. Vad som kräves är likställigheten i rätten att existera, att förtjäna sitt bröd, och en sådan rättighet är onekligen, allvarligt talat, helig.

Av intresse är också att se, hur olika denna sak behandlades år 1909 i Sverige, Norge och Finland, i vilka alla länder den då framlades för riksför-samlingarna. I Sverige, där kvinnliga rösträtten ännu var långt borta, gick saken igenom med stor majoritet i andra kammaren och förkastades ett förslag att i stället påskynda en samtida lösning för män och kvinnor. I Norge, där kvinnliga rösträtten var genomförd, men ej hunnit tillämpas, delade sig meningarna inom stortinget i två jämnstarka hälfter, men man försummade där att samtidigt föreslå frågans lösning på en gång för män och kvinnor. I Finland åter, där kvinnorna icke blott erhållit medborgarrätt utan kvinnor sutto i lantdagen, blev enhälligt, kan man säga, av lantdagen beslutat en reglering av nattarbetet både för män och kvinnor, ehuru regeringen föreslagit blott en lag för kvinnligt nattarbete. En triumf således för den kvinnliga rösträtten.

*

Erfarenheterna om den kvinnliga nattarbetslagens verkningar hos oss ha redan bestyrkt dess förutsedda vanskligheter. Vid lagens antagande beräknades att den skulle beröra omkring 2,407 kvinnor, till övervägande del övertidsarbeterskor. På initiativ år 1911 av Socialdemokratiska kvinnokongressens arbetsutskott har genom bemedling av Landssekretariatet en utredning av nattarbetslagens verkningar skett hos Kommerskollegie avdelning för arbetsstatistik. Det utsändes ett formulär till vissa arbetsgivare och såvitt inkomna frågor giva vid handen skulle i följd av lagen under de första tio månaderna av dess giltighetstid eller från 1 jan. till 1 nov. 1911 488 kvinnor nödgats avgå från sina platser, 26 flyttats till annan yrkesspecialitet och 391 fått arbetstiden pr dygn minskad delvis med minskning i veckolönen. Denna undersökning gäller som sagt endast de tio första månaderna av lagens tillämpning, men talar i alla fall ett tydligt språk. Den är ock i övrigt ganska ofullständig och rörande de avflyttade kvinnornas öden synes undersökningen väsentligen ej kommit till något resultat. Känt är emellertid, hurusom i huvudstaden exempelvis kvinnornas bäst avlönade yrke, nämligen typografyrket, håller på att bli stängt för kvinnorna och den redan anställda personalen här och var avskedats eller hotats med avsked, därför att de ej få användas i övertidsarbete.

Lagen medger dock rätt att använda kvinnor i nattarbete till en viss begränsad tid, nämligen då natur- eller olyckshändelse avbrutit arbetets regelbundna gång, uti företag, där det förekommer säsongarbete eller undantagsvis i följd av särskilda omständigheter arbetet måste forceras, samt uti företag, där råvaran är underkastad hastig försämring. När det således gäller att bereda förmåner för indu-

strien och råvaran, då går för sig att arbeterskorna ibland arbeta något även in på nattimmarna. Men undantag för arbeterskorna själva, för att de må få behålla en god och varaktig plats och få bättre lön, ett sådant undantag känner icke lagen. I sådana fall är lagen obönhörlig. Men så leva vi ju också i profitens och icke i människovärdets tidevarv.

Ett förslag vid 1912 års riksdag, i syfte att få ändring i sistberörda förhållande, möttes av ett enhälligt utskott med den lakoniska förklaringen, att utskottet hade förvissat sig om att den internationella konventionen i ämnet ej torde kunna anses medgiva sådant undantag och att Sverige, som biträtt konventionen (gällande tills vidare för 12 år) följaktligen ej kunde stadga sådant undantag. Vilken kallblodighet förlänar icke representantskapet för svenska folket! Ingen möjlighet att uppdriva en medkänsla i detta fall för en orättvisa, som i lagens namn utövas mot enskilda individer. Hade en sådan glimt av rättsmedvetande fått rum i det parlamentariska åskådningssättet, skulle man naturligtvis frågat sig, om en konvention verkligen kan anses binda ett lands lagstiftningsmyndigheter på ett sådant sätt och man skulle i varje fall skyndat sig att begära eventuell rättelse och undvikande av ett så lätt-sinnigt biträdande av konventioner för framtiden. Enligt allmänna rättsgrundsatser, även de juridiska, kan emellertid enligt min och även andras mening bernkonventionen icke utgöra ett lagligt hinder för ett land, som biträtt densamma, att skrida till lagstiftning uti angivet syfte till skyddande av egna medborgares rätt.

*

Nu är det emellertid meningen att fortsätta på samma väg, att först reglera arbetstiden ensamt för kvinnorna.

Sälunda har vid en arbetareskyddskonferens av regeringsombud och delegerade för de internationella arbetareskyddsföreningarna, hållen år 1910 i Lugano, beslutats att nästa stora fråga i den internationella arbetareskyddslagstiftningen skulle vara fastställandet av en normalarbetsdag enbart för kvinnliga industriarbetare, varom utredning skall ske och sedan härom en ny konvention åstadkommas. De svenska ombuden, som personligen voro ivriga anhängare av en skyddslagstiftning ensidigt för kvinnor, gjorde ingen opposition mot en dylik uppfattning.

En liknande internationell arbetareskyddskongress hölls också i september 1912 i Zürich, besökt av omkring 200 delegerade, däribland några få kvinnor. Sverige var jämväl representerat av tre regeringsombud. Den danska fabriksinspektrisen fru Julie Arenholt har i en dansk tidskrift givit en kort resumé om kongressens för-

handlingar. Hon blev invald i kommissionen för bland annat internationella skyddsbestämmelser och sökte där förklara och försvara invändningarna mot ensidiga skyddsbestämmelser mot kvinnor. "Men", säger hon, "mina ord funno absolut ingen tillslutning i kommissionen, som utslutande bestod av ivriga, ja, nästan fanatiska kvinnoskyddsmän."

Kongressen beslöt i frågan om förbud för kvinnors nattarbete att framföra ett tack till spanska regeringen för det den tillträtt bernerkonventionen och att fortsätta strävandena att få ytterligare anslutning.

Vidare påstods, att kvinnor inom typografyrket voro långt mera mottagliga för blyförgiftning än männen. Detta skulle nedsätta deras fortplantningsförmåga och verka nedbrytande på deras hälsa. Därför borde kvinnorna utslutas från allt typografiskt arbete, som sagt ett av deras bäst avlönade yrken. Kongressen fann emellertid undersökningarna av förgiftningsfaran vara otillräckliga, men anbefalldes undersökningarnas fortsättande, så att frågan kunde återkomma till nästa kongress. "Förelöbig har altså de kvindeliga Typografer Ro", skriver ironiskt fru Arenholt om denna punkt. Säkerligen kommer undersökningen icke att omfatta vilket som verkar mest skadligt på hälsan, den eventuella blyförgiftningen i detta yrke eller den sämre kosten, den sämre bostaden och den sämre beklädnaden i andra sämre betalda yrken och givetvis undersökes ej alls vilken verkan den påstådda blyförgiftningen har på männen.

Kongressen behandlade också frågan om arbetsdagens förkortande på lördagar och dagar före helgdagar, den s. k. engelska veckan. Det upplystes att denna bestämmelse vunnit insteg i flera länder, gällande på några håll alla arbetare, på andra blott barn, unga personer och — kvinnor. Hos oss har som bekant mångenstädes införts den engelska veckan, men naturligtvis utan skillnad till den arbetandes kön. Kongressen beslöt emellertid uttala önskan om att denna bestämmelse måtte bli internationell utom för vuxna arbetare (!) och anmodade sin byrå att utreda saken till nästa delegerademöte. De "ivriga kvinnoskyddsmännen" äro verkligen ståndaktiga i sin iver endast och utslutande för vad man verkligen skulle kunna kalla den heliga olikheten.

*

Skall den internationella skyddslagstiftningen fortgå efter dylika riktlinjer, få en myckenhet kvinnor en allt hårdare kamp för tillvaron på samma gång man alldeles obehörigt undanskjuter frågan om bevarandet även av männens hälsa. Mot detta måste resas ett allvarligt motstånd. Man spårar här den gamla faran, som ständigt överskuggar samhällsutvecklingen i

växlande förklädnader, nämligen formulärpolitiken utan hänsyn till människorna såsom individer. Det är gott och väl att det sociala reformarbetet omsider trängt sig fram såsom en officiell angelägenhet. I dess spår börjar redan växa upp vad man skulle kunna kalla en socialbyråkrati.

Den första uppgiften blir då att bereda de motsatta åsikterna tillfälle att komma till tals vid ifrågavarande delegerademöten. "Kvinnoskyddsmännen" vilja i stället gärna ensam behärska kongresserna.

Framför allt borde dock Internationalen tala.

Det är nämligen de internationella socialdemokratiska kongresserna, som givit impulsen till det ifrågavarande arbetet. Dessa kongressers resolutioner i arbetareskyddsfrågan göra självfallet ingen skillnad mellan könen och vid 1910 års kongress i Köpenhamn inskötts i resolutionen såsom ett uttryckligt giv akt i förevarande avseende orden "utan skillnad till kön". Ett motsvarande förtydligande beslöt även 1911 års svenska socialdemokratiska kongress att uppta i partiets programpunkt i skyddslagstiftningen. I Köpenhamnsresolutionen uppfordras också arbetare i alla länder att genom oavlatlig agitation och initiativ bryta de härskande klassernas motstånd och erövra ett verksamt arbetareskydd.

Önskligt vore att Internationalen mellan kongresserna sökte föra dessa tankar ut i livet och för ändamålet också ägnade någon större uppmärksamhet än som sker åt dessa delegerademöten, som ju företrädesvis bestå av regeringsombud vanligen från ämbetsverken samt reseranter för socialt intresserade sammanslutningar inom de så kallade borgerliga kretsarna. Det behöves säkerligen endast, att lejonet ryter eftertryckligt några gånger för att det skall bli mera fart och mångsidighet i nämnda möten förhandlingar och således även frånkommas detta envetna fasthållande vid skillnad mellan könen, även där den icke ligger i sakens oföränderliga natur.

I själva verket var det just en sådan vädjan som svenska socialdemokratiska kvinnokongressen år 1911 för-enda sig om i sitt uttalande beträffande arbetareskyddslagstiftningen. Men det möter även här en svårighet. Kvinnofrågan är ofta nog en svåsmält sak även för de socialdemokratiska männen. Man står tveksam vid skiljevågen mellan å ena sidan det manliga släktets fördomar och förmenta intressen, som mana till spjärnande mot vad man kallat "den heliga likheten", och å andra sidan sina principer, som uppfordra till strid mot vad jag tillåtit mig här kalla "den heliga olikheten".

Carl Lindhagen

INGENTING ÄR SÅ GODT
TILL FRUKOSTEN SOM
EN KOPP THULE CACAO

säger hvem som
helst, som en gång
har smakat den.
THULE Cacao är
hälsosammaste
frukostdryck man
kan välja. Till
salu öfverallt å
45 öre pr paket.

MORGONBRIS,

den socialdemokratiska kvin-
norörelsens agitations- och
upplysningsorgan, innehåller
i varje nummer erkänt vär-
defulla uppsatser av allmänt
kulturellt intresse.

Organisationer, rekvirera
MORGONBRIS! Välj kom-
missionärer å förstkomman-
de möte.

Lösnummerpris 10 öre.

Kommissionärer 20 proc.
rabatt.

Utkommer en gång i må-
naden.

MORGONBRIS' expedition

Upplandsgatan 85
STOCKHOLM.

Lämplig Julklapp.

Prenumerationskvitto för

MORGONBRIS 1912.

Prenumerera på posten till
kvinnlige anhöriga och vänner!

Pris för hela året kr. 1:20.

MORGONBRIS bör finnas i
varje arbetarehem.

Arbetarebanken

Avdelningskontoret: **Kungsgatan 60.**
Hemsparbössor kostnadsfritt.

Bliv agent för INGERSOLL!

14,000 ur om dagen

säljas av Ingersolls amerikanska ur. **Varje ur med garanti.** Pris 5:—,
6:50, 8:—, 9:— (armbands-) och 10:— kr. förgylld, nickel och oxide-
rad metall.

Kedjor fr. 50 öre—5 kr. st.

Insänd kr. 5, erhålles franco ett provur i önskad metall.

Amerikanska Urimporten, Klarabergsgatan 46,
STOCKHOLM.

Nya Banken

Huvudkontor: **VASAGATAN 6.**

Kontor B: Kornhamnstorg 6.

Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10 f. m.— $\frac{1}{4}$ e. m.
Lördagar $\frac{1}{2}$ 10 f. m.—
2 e. m. samt 6—8 e. m.

Fullständig bankrörelse.

Emottager insättningar å

Deposition	} 4 $\frac{1}{2}$ 0
Kapitalräkning	
Sparkasseräkning	

Postsparbanken

Statens garanti. Motböckerna
gälla över hela riket.

Ficksparbössor tillhandahålles.

Sv. Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden

Folkpensionering.

Folkförsäkring.

Livförsäkring.

Förmånligaste försäkringsvillkor.

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.

Kommendörsgatan 25.

Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.

Fleminggatan 59 B.

Lidingö Villastad.

Depositions-Ränta } 4 $\frac{1}{2}$ proc.
Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta 4 $\frac{1}{2}$ proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäk-
ring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På
grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre
premier i **DE FÖRENADE**. Premiebe-
frielse vid sjukdom och olycksfall, m. fl. för-
måner.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av stör-
sta fullkomning och ger största valuta.
Vi bjuda fullaste garanti för att de
med vårt firmamärke försedda maski-
nerna äro ett fabrikat, som på teknikens
nuvarande ståndpunkt är det högsta
som kan uppnås och överträffas icke
av något annat fabrikat. Särskilt för-
månlige betalningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,

Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 3:dje fredagen
i varje månad kl. 7 e. m. å Bryggeriarb.-förb.
exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp.
fru A. Frösell, Vestmannag. 48, 4 tr. Allm.
tel. Vasa 89 34.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb av-

håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje månda-
gen varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl.
8.00 e. m. *Styrelsen.*

Hälsingborgs soc.-dem. kvinno-

klubb avhåller möte 1:sta och 3:dje månda-
gen i månaden i Folkets Hus F-sal kl. 8 e. m.
Sjukkassan har uppbörd andra mötet i
månaden. *Styrelsen.*

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje mån-
dagen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya
Folkets Hus. *Styrelsen.*